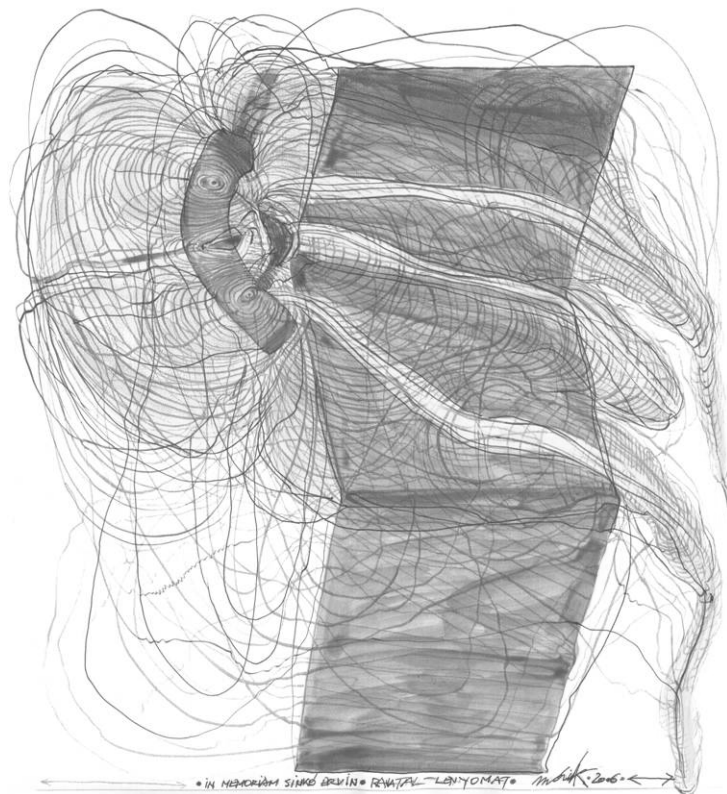

dult, csak a kezemen vettem észre egy apró vércsíkot: valahogy hozzáérhettem a pengéhez. Papírt vettem elő a zsebemből, hogy próbát tegyek vele. Az összes penge borotvaéles volt, egyenletes, apró csíkokra szelték azt a lapot. Ekkor hirtelen kivágódott az ablaktábla, fény tört be rajta, és megpillantottuk a Kalapos Ember sziluettjét. Az arcát nem lehetett látni a beeső világosság miatt. Vért-fagyasztót kacagott, kezében pengék villantak, és boszorkányos, késdobálói ügyességgel máris a kaliba falához szegezett mindannyiunkat. Az ablaktábla nagyot dőndült, kitárult, egy focilabda esett be rajta, s még egy ideig pattogott a földön. Na mi lesz már, hallottuk a Horgos gyerek hangját, menjünk, mert éhes vagyok.

BALOGH TAMÁS

Száz év Szeged

KIEGÉSZÍTÉS

Művészet és közönség, író és olvasó vállvetve támogatják egymást Szegeden a – nemtörődömségben. Hiányzik e városból még az a szilárd öntudat, amelyet hivatásának parancsoló érzése ad. Nála jóval kisebb és kevésbé magyar városok százszor lelkesebbek a magyar kultúra dolgaiban. A szegedi írók és közönség keveset törődnek „lelki ügyeikkel”, színház, művészet nekik még mindig – tisztelet elég kiváló kivételnek – Hekuba.

A Dugonics Társaság irodalompartoló és megértő közönségének tömör falanxában mindig szerényen meghúzódik egy kisebbség, aki aludni és melegedni jár a szegedi dogepalotába. Kiválasztanak egy csendes, biztos és, amennyire lehet, árnyas zugot, és melegen és boldogan szunnyadoznak. Néha fölriadnak a nagy csendre, és ilyenkor lelkesülten tapsolni kezdenek. Belátván tévedésüket, és érezvén, hogy megint megelőzték korukat, ismét álomba szenderülnek. A szegedi szép asszonyoknak, szép leányoknak hiányzott egy alkalom, az új kalapok bemutatására. Nem láthatták és nem hallhatták kedves íróikat s költőiket.

Nem vagyok tagja a Dugonics Társaságnak, de azért egy indítványt bátorkodom benyújtani, amely – hitem szerint – sokkal elevenebbé, művészebbé és virágzóbbá teheti a társaságot. Doktori értekezések helyett inkább Beethoven-szonátákat [!], emlékoszlopok helyett inkább szép szavakat adjon felolvasó ülésein. Így talán kevesebb dísztagja alussza át alig létező üléseit és több szép asszony fog érdeklődni, sőt – rémület! – szerepelni!

Beszélünk nagybányai festőkről, barbizoni iskoláról, berlini és müncheni, pesti, sőt szegedi irodalomról is. De van-e igazi szegedi irodalom és milyen az, ez itt a kérdés.

A városnak nem volt és nincs irodalma, mert nem volt története, múltja és nincs egyéni jellege. Itten nem volt soha irodalmi fészek. A magyar irodalom itt nem időzött, nem táborozott és nem kötött békét soha. Az itteni városi író voltaképpen csak magyar író. Valójában átutazó Pest felé. Magyarságot, tősgyökeres valamit hagy talán ebben a bevándorlókból összeállt, múlt nélküli „Lesz” városban? Az itteni városi írókról itten nehéz beszélni. Nagyon közel vannak hozzám és egymáshoz. A kritika csak világvárosban lehetséges, ahol levágják azt az írókat, aki a másik kávéházba jár, és megveregetik a vállát annak az íróknak, akinek a vállai a közelben vannak. Mert ellenkező esetben a fülét húzzák meg a kritikusnak, ha közel van! Az itteni városi írókat – ha érnek valamit – előbb-utóbb úgymint meglátja és – elnyeli Budapest. Ki tudja, talán támad egyszer egy itteni író, aki Budapestet

nyeli el! De annak meglehetősen óriásnak kell lennie. Addig marad Itten, ami volt: *a magyar írók feltételes megállóhelye*.¹

*

– *Te szegedi író vagy?*

– Bocsáss meg, az micsoda?

– *Létezik olyan, hogy szegedi író? Van egyáltalán szegedi irodalom?*

– Mert pl. Mikszáth szegedi író volt?! Vagy Tömörkény, Gárdonyi, szegény bánatos Juhász Gyula az volt?! Ha azt mondom, szegedi író, az hozzávetőleg olyan, mintha azt mondanám: „női író”, vagy „mozdonyvezető író”. Író van, úgy általában és mindenestül, van egy író, aki most Szegeden él, vagy alkalomadtán Szegedről ír, vagy éppen átutazik Szegeden. Egy író éppen Szegeden szerelmeskedik, akkor ő egy „szegedi szerelmes író”?! Nem, nincsen szegedi író, ez egy irodalmon kívüli címke, görcsös kapaszkodás a hely intenciójába, varázsába, szellemébe. „Budapesti író”, milyen ostobán hangzik, hát nem? Szegedet szerepeltetem a műveimben, a *Könnymutatványosok*ban a török hódoltság korában, most a „Víz” előtti Szegeden bóklászom, és van egy századfordulós szegedi elbeszélésem is, mely 1910-ben játszódik. Szív Ernő gyakorta konfabulál a mai Szegedről, nőkről, fákról, utcákról, szerkesztőségről, csip-csup hétköznapi dolgokról, Baka Pistáról. Ez akkor szegedi irodalom?! Nyilván nem az. A „Szeged” szó csak egy papírzacskó. Hogy mit rakunk bele, az a lényeg.

– *1999-ben e lap Szegediek Szegedről. Ezredvégi vallomások című számában nem túl hízelgő képet festettél a helyről: „Ez a város azt hiszi, hogy valamilyen. Rosszul hiszi. [...] Ha ebből a városból kivonom a – máskülönben a hely szellemiségétől a mai napig idegenkedő – egyetemeket és főiskolákat, ha kivonom az ideiglenesen a városfalak közt tartózkodó fiataltságot, hát egy félhomályos, félöreg, gyanakvó, nagyon vidéki, nagyon kicsinyes közeget kapok, sok vággyal, törekvéssel, ilyen-olyan, legfeljebb a multi bevásárló központok előtt púposodó buckákig elhallatszó ötletekkel.” Változott-e véleményed szerint az elmúlt hét évben, azon túl, hogy időközben Juronics Tamást is „elűzték” innen?*

– Én mindenképpen változtam e hat szigorú év alatt. De nem bánom, hogy akkor elmondtam mindezt, és semmi okát nem látom, hogy elsimítsam e kijelentés dühét, élet vagy kritikusságát. Szeged az árvíz előtti időkből több szigetszerű városrészből állt össze. Szellemi értelemben talán ma sincs másként. Több sziget, bucka és oázis, több társaság, kevés átjárás, plusz, mint örök álom, a Színház. Szegedi alkotónak lenni, illetve alkotóként Szegeden élni, egy idő óta valamiféle száműzetést, kirekesztettséget jelent. Itt élek, mintha kicsit megbuktam volna. Miközben valami lelkesült, csakazértis frusztráció hatja át a hely tisztelt szellemét. A kicsi nagyobbak tűnik, a nagy homloka felett átlátunk. És persze lásd Bakát is, az ő sorsát, azt a keserűséget, dühöt, szenvedélyt, amit a várossal kapcsolatban táplált, holott, holott!, mondom ezt mai ésszel, nem is volt annyira rossz dolga. Mert egy szerkesztőségi szoba nagy kincs ám! Szerintem Podmaniczky Szilárd se túlzottan másként

¹ Fenti mondatok mindegyike Juhász Gyulától származik. Az idézetek helye és az írások lelőhelye: *A szegedi irodalom*. Szeged és Vidéke, 1906. júl. 15. In: JGYÖM 5 : 81–84.; *Vallomások a Dugonics Társaságról*. Az Idő, 1907. dec. 1–2.; *A Dugonics Társaságról*. Az Idő, 1907. dec. 12–13.; *A szegedi közönség*. Szeged és Vidéke, 1908. jan. 26. JGYÖM 5:151–154.